

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De vitijs contrarijs grauitati, ac primùm de leuitate orationis. Capvt IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Sed maximè excellit Diuus Dionysius A-
peoragita, qui profectò totus in istis diuinæ
naturæ nominibus perferendis defixus, &
splendidissimarum rerum perfusus cogitatio-
nibus, incipit

Ad aliorque uideri

Nec mortale sonans.

Quo enim genio hæc dicit:

*Dionys. A-
peor. de di-
uin. nomi-
nib. c. 4.*

Αλλ' ὡς περ ἡμᾶς ἐν μέσῳ παραδραμῶν
διαπέφυγε, καὶ τ' ἄν' αἰθρῶν ἀρχῶν, καὶ
ἀποπερατώσεων αἰτία, τ' ἀγαθῶν, τῆς ἀ-
ναύτης, καὶ ἀμενῶς, καὶ βλασ ἀναλλοιώτου ταύ-
της τῆς οὐσίας, καὶ τῶν ἀφρόνων εἰ οὕτω χρῆ
φάναι, τῆς παρμεγέθους οὐρανοσπορίας κινή-
σεως, καὶ τῶν ἀσφῶν τάξεων, καὶ εὐπρεπειῶν,
καὶ φάτων, καὶ ἰδρύσεων, καὶ τῆς ἐπίαν ἀσφῶν
μεταβατικῆς πολυκινήσεως, καὶ τ' τῶν δύο
φωσφῶν, ὡς τὰ λόγια καλεῖ μεγάλης, ἀπὸ
τῶν αὐτῶν εἰς τὰ αὐτὰ περιοδικῆς ἀποκτε-
τασάσεως, καὶ δ' ἄς εἰ παρ' ἡμῶν ἡμέραι καὶ νύ-
κτες ὀριζόμενοι, καὶ μῆνες, καὶ ἐνιαυτοὶ μέγ-
εμοί, τὰς τῶν χρόνων καὶ τ' ἐν χρόνῳ κυκλικῶς
κινήσεις ἀφορίζουσι καὶ ἀριθμοῦσι, καὶ τάξουσι,
καὶ σιωπῶσι.

Auditur hic bonum quod principia, sine-
que rerum caelestium complectitur, bonum
sine incremento, sine diminutione, sine mu-
tatione, bonum à quo uniuersa caelestium or-
bium conuersio, & astrorum leges, & pulchri-
tudo, & lumen, & stabilitas, & multiplices
cursus errantium stellarum, & solis, ac lunæ
reciproci circuitus, quibus dierum, & nocti-
um curricula definiuntur, & menses, & anni,
sua per vestigia redeuntē temporum vicissi-
tudines describuntur, ordinantur, continen-
tur.

Ego Græca intelligentibus loquor, neque
enim illa vis uerborum nisi satis commodè lati-
nis auribus potest explicari, & puro multum
Dionysio detrahi, quoties latine redditur ad
uerbum. Num uidetur hic de Deo, & pulcher-
rimo eius officio uerba faciens, quasi Aquila
ex hominum conspectu subductus, con-
tentissimo uolatu se in altas nubes induere,
& illic inter fulminum iactus, inter niues, &
grandines ludere, mox inter stellas spatia-

*Dionys. An-
gelus loquens
à turbino.*

Verum ubi Triadem illam speculatur, ubi
de uerbo diuino diserit, & mysteriorum di-

uinorum maiestatem depingit, non iam est a-
quila, sed Angelus quispiam loquens è turbi-
ne, aut ut Elias, igneo curru deuectus, supra
nubes, & pluias, & uentos, & quicquid mor-
tale est, audacissimo nisu confurgit, ut:

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἡ ἀληθείας λόγον ὑπερ- *Idem de di-*
καίται τ' αἰθρῶν ἢ ὑπερβόσι *ἀοριστία, καὶ τ' uinis nomi-*
νοῶν ἢ ὑπερ νῆμ ἐνότης. καὶ πάσαις διανοίαις *nib. c. 4.*
ἀδιανόητόν ἐστι τὸ ὑπερ διάνοιαν ἐμ, ἀρή-
της τελόγου παντὶ, τὸ ὑπερ λόγον ἀγαθῶν, ἐ-
νας ἐνοσωοῖος ἀπάσης ἐνάδ *καὶ ὑπερβόσι*
οὐσία, καὶ νῆς ἀνόητ *καὶ λόγ *ἀρήτ**
ἀλογία, αἰοσσία, καὶ ἀνωνομία κατὰ μῆδεν τ'
δντων αῦσα.

Quæ est illa substantiarum super omnem
substantiam immensitas, unitas mentium su-
pra omnem unitatem, unum illud nullo qua-
tuscumque sit intellectu comprehensum, sed
quod nec comprehendi potest, nec oratione
explicari, utpote supra omnem orationem
constitutum unitas uinculum omnis unita-
tis, supersubstantialis substantia, intellectu
inuestigabilis, uerbum inenarrabile, quod to-
tum hoc absorbet, & rebus omnibus silenti-
um, stuporem, hæsitantiam iniicit. Nonne
uerba ipsa si consideres, diuinum quendam
futorem spirant eloquentiæ.

*De uitijs contrarijs grauitati, ac primùm
de leuitate orationis.*

CAPVT IV.

Hic grauitati contraria est leuitas quæ-
dam styii puerilis, quæ qui laborant, tales
plerumque deprehenduntur. Dicunt argumē-
tis leuibis, & pictorio duntaxat inductis ra-
tionibus, quibus si guttam asperferis, colli-
quescent: si quid minima probabilitate per-
culit animos, hoc statim arripiunt, nec ponde-
rant utrum ceruix capiti, an pes hæreat, ita-
que sæpè suis telis se iugulant. Sectantur u-
bique iucunda, seria nec capere possunt, nec
amare, quærunt aurium lenocinia, carpunt
indique flosculos, conquisitas aliquot uerbo-
rum uolans ubique aspergunt, & tristia uer-
nanti etiam sermone sæpius explicant. Intru-
dunt uolentas historias, perspergunt omnia
similibus, continuant totas orationes descri-
ptio-

perionibus, immisceant nonnunquam leues sententias, & exclamant intempostine, & perperam vociferantur, & in remissis canunt incitate, & in incitatis languescunt, & ostentatione futilis doctrinae prurunt, & lasciuia tinnitu, & multum nugantur in omnibus.

Is igitur, qui horum vestigijs insistit, talis est, vt non querat graues, & serias ex sacro instrumento, & Patribus rationes, sed putidas quasdam nominum subtilitates, & allegorias, ex quibus leui fundamento inferat noua, & incredibilia, vt nomen sanctissimae Mariae predictum, & expressum ab Isaia, & id probet ex Reuelatore arcanorum, qui Antonio Confuli urbis Romae de Matre Messiae quarenti fertur ita respondisse, prout in spelunca duplici orati Elias reuelauerat.

Quod autem interrogasti, quo nomine Prophetissa vocetur, Maria est nomen eius. Itaque Isaias cecinit, c. 9. מַרְבֵּה חַמְצִיץ *lemarbe hamisra*, quae verba nihil aliud significant, quam ad multiplicandum imperium. Tamen frequenter iterabit *lemarbe hamisra*, nomen esse Dei Matris ex Isaia, & si quis virgeat, & dicat *lemarbe hamisra* significare amplitudinem imperij, non Mariam, faciet anagramma sine lege, & ex decem literis decerpas septem, dicit in *lemarbe hamisra* inueniri מַרְבֵּה, id est, Mariam sacra Mariam Dominam. Quod si quis obiciat duo *he* paru congrue hic mutari licet, *iod*, & interponi *beth*, in *lemarbe*, quod non est in Mariae nomine. Respondebit, Diuisa est *iod* in duo *he*, vt nobis secreta admirabilia panderet, quem admodum enim *he* ex *Dalesh*, & *Vau* componitur in hac figura. Ita Rex Messias componitur ex diuinitate, & humanitate, & sicuti haec duo *he* sunt duo *Dalesh*, ex quibus procedunt duo *Vau*, tanquam duo filij, qui ab ipsis oriuntur, hoc modo מַרְבֵּה: Ita in substantia Regis Messiae inueniuntur duae filiationes: quarum vna est diuinitatis, qua Dei filius est: altera humanitatis, qua erit filius huius Prophetissae. Et sicut harum literarum *Dalesh*, & *Vau*, quae efficiunt *he*, vnaquaeque est ab inuicem distincta, quanquam sit vna litera, sic enim scribitur מַרְבֵּה. Ita in Messia substantia diuinitatis: & substantia humanitatis, quae simul vnite sunt, sunt vnus Messias.

Quod autem *beth* in *lemarbe* positum sit, ostendit huius Prophetissae mentem, & cogitationem omnem esse, vt suam Virginitatem conseruet. Ecce enim virgo parcat, & actus,

quoniam per *beth* בֵּת *bethula*, id est, Virgo significatur: Hec si quis dicat, oracula fortasse apud imperitos dicere videbitur, sed quam leuia sint apud graues viros quis non vider?

Præterea vt is, qui talis est stylo etiam suis sensibus respondeat, aucupabitur argumenta, vbi delicatum florem orationis possit ostentare, & si minimè res postulet: Sed vt pictores imperiti facere solent, quæ sunt in tabula precipuae dignitatis, vt os humanum, aut leo rugiens, aut aper spumans, aut equus pernix, & si quid est simile, hæc parum scitè exprimunt, multas autem rosas, & papauera, & frondes, & nugas tabulae inspergunt; sic iste, quæ in proposita ad dicendum materia, clara sunt, & illustria, nonnunquam omittit, aut parcissimè stingat, totum se autem ad tornandum nihil conferet. Talis est, qui in historia purificationis nihil dicat de Christo oblato, de Virgine offerente, de Simeone, & eius Prophetis sed se in laudem columbarum, quas castissima Maria detulit, totum conijciat, & garras eas habuisse pulchrum os, cuius color gratius, & nitor splendidi, illucesceret, & contra solis acie vegetus fulguraret, vel placidus emitesceret, & in contrariam gratiam variaret aspectum, & nunc autem cornicans in mellis lenem deprime-retur umbram, nunc cornina nigredine car-nium videretur. Item in historia passionis opere-rose describat laternam alicuius iudæi, & di-cat fuisse lucem flammis collucentem, & ad accendas ventorum iniurias vndique com-munitum alternis arundinibus, quas peritissi-mus artifex eleganter concinnauit, fuisse vo-lubilem quendam mundum, in cuius medio sidus fulgeret, vnde vibrantes faculae per mul-tifore operculum exilirent, hoc quidem præ-stitit Nonnus Panopolitanus in metaphrasí D. Ioannis his verbis.

Λύχνον ενδομάχων ανεμοσκηπίς αλσος
είρων
Αλσος επερδονάκισιρ άμοιβαιοίσι συ-
νοπίων,
Προνα μερίζονοισι γέγων κοκλώσασα
τέκτων,
Απερόεν μίμημα χυ έκτορ οξέτι κόσμιω
Μεσοφανής οτι λύνθ άμοζογη δα
κόλτου

Εεεε οξ

Oratores imperiti et imperitis peritoribus comparantur.

Maria nomen an expressum ab Isaia?

Ὁὲ φάσκει πολυπλὴν ὑπὸ σκέπαις ἐκποδι-
πέμπεται,

Ἀχροφανὲς σελλάγιζε πολυσχιδῆς, ἀλλό-
μδρον πύρ.

Sed ingenioso Poetae danda est venia, qui in suo ludit artificio.

De siccis.

CAPVT V.

Oratores
siccis qui?

Sunt vero, qui dum istas ineptias religiosius fugiunt, in contrarium vitium Siccitatis defleunt, & in quamdam styli maciem incidunt, quae generosae vbertatis siti totam corrumpit orationem.

Illi igitur toti sunt ossei, nihil adipalis generis, nihil medullarum habent, sed sensus verecundos, mediocres, attritos; nihil vquam ingenij colore fundunt audacius, & si quid exiliat statim opprimunt: Nullos laetiores atrectant locos, nihil ex mansuetiorum Musarum condimentis delibant, nihil in eis exantiquis historijs accersitum, nihil ex similitum varia opulencia vsurpatum, nihil ex multiplici scientiarum instrumento affluit. Versantur in sanis quidem rationibus, sed ijs admodum tritis, & communibus.

Praterea tota oratio est considerata, exilis, raticulosa, exanguis, sine colore, sine iuoco, sine ornatu, vix inuenias stimulum, vix illecebram, vix vllam animae fibulam, ex quo vnguis & languens auditor ad huiusmodi orationes naufeat. Talia plerumque occurrunt in hominibus scriptorum aliquot Ecclesiasticorum posterioris notae, vt si oratio tota his Druthmari verbis continuaretur.

Loquente Domino turbis salutem animarum, venit quidam Princeps Iudaorum, qui quia sapiens erat in lege, & Archifynagogus, id est Princeps Synagogae vocabatur, quia in eorum congregationibus propter suam peritiam magister erat: & quia nobilis erat, etiam nomen indicatur ab alijs Euangelistis, dicentibus cui nomen erat Iairus, haec (inquam) oratio quae in rerum minutarum explicacione pedetentim insillit sine sensuum splendore, sine nota recondita, sine delectu verborum,

adhibita deinde modica aliqua paraenese, aut vitiorum insectatione, & omnia ferme styli narratio percurrit, sobria quidem est, neque enim iuueniles habet errores audaciae, sed tota siccata est, & exanguis, quam attentio ratio consequitur.

Verum dices, Neque istas orationis quas commemorasti diuitias, inesse primi generis grauibus voluisti, quos tamen nemo non in magnis oratoribus numerat. Fateor equidem tales esse vt ad fecititia consulto fugiant ornamenta, sed habet vim quandam mentis inclutabilem, quae ferit animos ex abdito, & violentum quasi tyrannidis lenocinium in alieno figit pectore.

Sicci vs diff-
ferant a
grauibus
primi generis.

Itaque miramur, nos si quando huiusmodi oratores audiimus vehementer affici, cum tamen ea quae ipsi dixerunt memoria relegimus, non multas inuenimus Patrum sententias, non subtiles locorum interpretationes, non ex libris incredibilium historias, non tornum, & Myrothecia Rhetorum, sed tamen tenebimur admiratione oppressi, & quid tantum miremur nescimus, sed hoc magnae admirationis initar est quod nescimus, & certe oportet virtutem esse quandam tanto maiorem, quanto occultior est.

Graves oratores in quo admirabili.

Talem fuisse Demosthenis eloquentiam notavi in superioribus libris ex Longino, multis quidem partibus superabatur ab Hyperide, ornamentis quibusdam, & quasi condimentis eloquentiae, se grauitate, & indomito robore orationis, & ipsum, & omnes absorbebat. Inde plausus, inde hominum admiratio, neque enim caetera animalia quantumuis pulchra, & velocia, & callida tantum admirantur, quantum vnius Leonis maiestatem: sic ista grauitas, etiam leuioribus ornamentis destituta, nuda, & simplex nos vehementius afficit quam caetera.

Hoc autem imperiosum, vt ita dicam, philtum siccis non habent, sed vt veterum illorum, & maxime rudium artificium statuae horrorem quandam incultum, & quasi corporis ossium praefertunt orationis, cui nisi acuos, & succum, & sanguinem, & colorem addiderint, nuanquam ad vllam disendi virtutem efflorescit.